

Datasekretesslagstiftningen och försäkringsbolagens möjlighet att bekämpa försäkringskriminalitet

Innlegg fra hovedreferenten, direktör **Lea Mäntyniemi**,
Finska Försäkringsbolagens Centralförbund

1. Inledning

1. Försäkringskriminalitetens ekonomiska betydelse

Försäkringskriminaliteten beräknas årligen förorsaka förluster för minst 8 miljarder ECU, förluster som drabbar försäkringsbolagen och de ärliga försäkringskunderna. Uppskattningen har gjorts av försäkringsbranschens europeiska centralorganisation CEA (Comité Européen des Assurances) utgående från uppgifter som organisationen samlade in från sina medlemscentralförbund år 1996. Summan utgör två procent av de europeiska försäkringsbolagens sammanlagda årliga premieinkomst.

Finska Försäkringsbolagens Centralförbund undersökte år 1995 finländarnas uppfattningar om försäkringskriminaliteten. Med stöd av den undersökningen kan det uppskattas, att i Finland får försäkringsbolagen årligen ta emot ersättningsansökningar på 500 miljoner – 1 miljard som gjorts i bedrägligt syfte. Försäkringskriminalitetens effekter på försäkringspremierna beräknas uppgå till mellan 5 och 10 procent. Detta är den extra kostnad som de årliga försäkringstagarna blir tvungna att betala i form av högre premier.

Enligt de europeiska försäkringsbolagens uppfattning har den kriminalitet som riktar sig mot försäkringsbolagen ökat oroväckande under de senaste 20 åren. I större utsträckning än man tidigare trott har försäkringskriminaliteten visat sig utgöra en del av en yrkesmäs-

sigt bedriven och en allt snabbare växande kriminell verksamhet, som också omfattar annan ekonomisk brottslighet och som i och med uppkomsten av en enhetlig försäkringsmarknad i allt högre grad får en global omfattning.

2. Hur ser försäkrings- kriminaliteten ut?

De mest typiska formerna av försäkringskriminalitet är följande:

Vid ingående av försäkringsavtal

- lämnar försäkringstagaren ofullständiga eller felaktiga uppgifter i syfte att kunna få teckna en försäkring
- försäkras inom skadeförsäkring samma objekt med flera försäkringar i syfte att kunna få ut flerfaldiga ersättningar
- försäkras objekt som överhuvudtaget inte existerar eller som inte är i försäkringstagarens ägo eller besittning.

I en skadesituation

- förorsakas skadefallet avsiktligen
- görs en skadeanmälan av en skada som inte inträffat
- då ett verkligt skadefall inträffar görs försök att också anmäla sådan egendom som inte har förstörts eller också överdrivs skadans storlek. Detta sistnämnda är allmänt bland s.k. vanliga försäkringstagare som inte uppfattar en mindre ”påplussning” som ett faktiskt brott.

AIDA - DATASEKRETESS

3. Bekämpning av försäkringskriminalitet

Försäkringsbolagen försöker på olika sätt förhindra och bekämpa försäkringskriminalitet. Bekämpningen av denna typ av ekonomisk brottslighet skiljer sig också ur polisens synvinkel klart från bekämpningen av s.k. traditionell kriminalitet. Den ekonomiska brottsligheten försiggår inom affärsvärlden, där polisen har en roll vanligen först efter att ett brott har begåtts. Bara försäkringsbolagen själva kan vidta åtgärder på förhand för att avvärja de ekonomiska följderna av denna brottsliga verksamhet. Bland åtgärderna kan nämnas ett nära samarbete med polismyndigheterna, kontinuerlig utbildning av den egna försäkrings- och ersättningspersonalen, rekrytering av särskilda brottsutredare för klarläggande av tvivelaktiga skadefall samt information till den stora allmänheten om vad försäkringskriminaliteten innebär och att den bör fördömas. Det är nämligen tyvärr så, att en stor del av medborgarna inte anser att försäkringskriminalitet bör fördömas på samma sätt som t.ex. stölder, utan jämför försäkringskriminalitet med det att man försöker lura skattemyndigheterna.

Ett av de mest effektiva sätten att bekämpa, förhindra och upptäcka försäkringskriminalitet i det nuvarande informationssamhället är att med hjälp av ADB samla in och registrera vid kriminalitetsbekämpningen nödvändig information samt utbyta denna information mellan olika försäkringsbolag. Tyvärr är detta inte alltid möjligt, eller också är det tillåtet endast i vissa situationer. Datasekretesslagstiftningen ställer nämligen upp gränser och hinder för behandling och utbyte av dylik information mellan försäkringsbolagen.

Då man dryftar förhållandet mellan datasekretesslagstiftning och bekämpning av försäkringskriminalitet måste man självfallet ställa sig frågan huruvida det utöver syftet med datasekretesslagstiftningen, dvs. skydd av personers integritet, också bör fästas upp-

märksamhet vid andra, från samhällssynpunkt viktiga frågor. På denna punkt är det oundvikligen så, att två samhälleligt viktiga intressen delvis står emot varandra. I sista hand är det nämligen fråga om hur man skall kunna balansera individens rätt till integritet och försäkringsbolagens rätt att skydda sig mot kriminalitet. När är försäkringstagarkollektivets intresse vid bekämpning av försäkringskriminalitet starkare än individens integritetsintresse? Svaret på frågan är naturligtvis mångfacetterat och beror på vilka uppgifter försäkringsbolagen önskar samla in och registrera samt hur ett eventuellt informationsutbyte mellan bolagen genomförs. Skall man registrera uppgifter t.ex. bara då bolaget misstänker ett försäkringsbedrägeri eller skall man helt allmänt registrera skadeuppgifter om alla kunder?

II EU:s datasekretessdirektiv

1. Direktivets centrala principer

Europaparlamentets och rådets direktiv (95/46/EG) om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter utfärdades 24.10.1995 (i det följande används termen EU:s datasekretessdirektiv). Direktivets syfte är att trygga individernas grundläggande fri- och rättigheter, särskilt rätten till integritet vid behandling av personuppgifter, samt det fria flödet av personuppgifter mellan EU:s medlemsstater. Datasekretessdirektivet utgör sålunda ett regleringssystem som definierar vilka krav på skydd för individer som bör uppställas i den nationella lagstiftningen. Medlemsstaterna är skyldiga att harmonisera sin lagstiftning så att den senast 24.10.1998 överensstämmer med direktivet.

Centrala direktivstadganden med hänsyn till bekämpning av försäkringskriminalitet är de stadganden som gäller

- uppgifternas kvalitet (artikel 6)
- uppgiftsbehandlingslaglighet (artikel 7)

AIDA - DATASEKRETESS

- behandling av brottsuppgifter (artikel 8, punkt 5)
- informationsplikt till den registrerade (artiklarna 10 och 11)
- den registrerades rätt att få tillgång till uppgifter (artikel 12).

Principer om uppgifternas kvalitet

Enligt artikel 6 i EU:s datasekretessdirektiv

- skall personuppgifter behandlas på ett korrekt och lagligt sätt
- skall personuppgifter samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål; senare behandling får inte ske på ett sätt som är oförenligt med dessa ändamål
- skall personuppgifterna vara adekvata och relevanta och får inte omfatta mer än vad som är nödvändigt med hänsyn till deras syfte
- skall personuppgifterna vara exakta och, om så krävs, uppdaterade
- skall personuppgifter förvaras i identifierbar form endast under en tid som är nödvändig.

Denna artikel verkar inte i och för sig uppställa hinder för behandling av personuppgifter som är nödvändiga vid bekämpning av försäkringskriminalitet, om behandlingen av dylika uppgifter överensstämmer med principerna om behandlingens laglighet.

Uppgiftsbehandlingslaglighet

Direktivets artikel 7 omfattar sex punkter som definierar när behandling av personuppgifter tillåts. Med hänsyn till bekämpning av försäkringskriminalitet är följande tre punkter centrala:

1. Personuppgifter får enligt artikelns punkt b) behandlas om behandlingen är nödvändig för att fullgöra ett avtal i vilket den registrerade är part eller för vidtagande av åtgärder på begäran av den registrerade innan ett sådant avtal ingås (t.ex. behandling av försäkringsansökan).

2. Enligt artikelns punkt e) får person-

uppgifter behandlas om behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som är ett led i myndighetsutövning som utförs av den registeransvarige eller tredje man till vilken uppgifterna har lämnats ut. Enligt direktivets inledande avsnitt skall det i respektive lands nationella lagstiftning definieras huruvida en registeransvarig som är ålagd att utföra en uppgift av allmänt intresse kan vara en offentlig myndighet eller en annan offentlig- eller privaträttslig sammanslutning, t.ex. en branschbaserad sammanslutning. Det kunde sålunda vara möjligt att tolka direktivet på så sätt, att för bekämpning av försäkringskriminalitet (allmänt intresse) kunde den nationella lagstiftningen ge försäkringsbolagens centralorganisation rätt att behandla uppgifter som är nödvändiga för att bekämpa kriminalitet och lämna ut dessa uppgifter till sina medlemmar.

3. Enligt artikelns punkt f) får uppgifter behandlas om behandlingen är nödvändig för ändamål som rör berättigade intressen hos den registeransvarige eller hos utomstående till vilka uppgifterna har lämnats ut, förutsatt att dylik behandling av uppgifter inte kränker personens integritetsskydd och rättigheter. Bekämpning av försäkringskriminalitet bör helt klart kunna anses utgöra ett i punkt f) avsett berättigat intresse hos den registeransvarige och ett annat försäkringsbolag en i samma punkt avsedd utomstående eller tredje man.

Principer om behandling av brottsuppgifter

Enligt punkt 5 i artikel 8 får behandling av uppgifter om lagöverträdelse, brottmålsdomar eller säkerhetsåtgärder utföras endast under kontroll av en offentlig myndighet eller, om den nationella lagstiftningen stadgar om särskilda, lämpliga skyddsåtgärder, i undantag som medlemsstaterna kan tillåta och som omfattas av dessa skyddsåtgärder. Ett fullständigt straffregister får dock endast fö-

AIDA - DATASEKRETESS

ras under kontroll av en offentlig myndighet.

Direktivets artikel 8 verkar också tillåta full nationell beslutsrätt vad gäller frågan huruvida andra än myndigheter skall ha möjlighet att behandla brottsuppgifter.

Informationsplikt till den registrerade

Direktivets artiklar 10 och 11 innehåller stadganden om hur den registrerade skall informeras om behandlingen av personuppgifter. Med tanke på bekämpning av försäkringskriminalitet är artikel 11 den centrala; i den stadgas att om uppgifter samlas in av någon annan än den registrerade själv skall den registeransvarige informera den registrerade om vem som är registeransvarig och om ändamålet med behandlingen av uppgifterna. Informationskyldighet skall dock inte föreligga, om det visar sig omöjligt eller innebär en orimligt stor ansträngning att ge information eller om det i författning uttryckligen stadgas om registrering och utlämnande av uppgifter.

Artiklarna om lämnande av information till den registrerade är självfallet av relevans i situationer då ett försäkringsbolag av ett annat försäkringsbolag erhåller för kriminalitetsbekämpning nödvändiga uppgifter. Brottsundersökningen kunde äventyras, om det i ett dylikt fall skulle föreligga skyldighet att informera den för försäkringsbedrägeri misstänkte om att uppgifter erhållits från ett annat försäkringsbolag. Direktivets artikel 13 ger emellertid medlemsstaterna möjlighet att begränsa denna skyldighet att informera den registrerade, om det är en nödvändig åtgärd med hänsyn till förebyggande, undersökning och klarläggning av brott (artikel 13, punkt 1d).

Den registrerades rätt att få tillgång till uppgifter

Betydelsefull i detta sammanhang är också artikel 12, enligt vilken medlemsstaterna skall säkerställa att den registrerade har rätt att från den registeransvarige med rimliga intervall samt utan större dröjsmål eller kostnader få

bekräftelse på om uppgifter som rör honom behandlas eller inte, samt vilka uppgifter som den registeransvarige i så fall behandlar.

Den som misstänks för försäkringsbedrägeri skulle sålunda kunna kontrollera vilka uppgifter om honom som försäkringsbolaget har. Positivt är, att direktivets artikel 13 också i detta avseende ger medlemsstaterna möjlighet att begränsa den registrerades rätt att få tillgång till uppgifter, om en dylik åtgärd är nödvändig med hänsyn till förebyggande, undersökning och klarläggning av brott.

2. En bedömning av direktivets centrala stadganden

Ett studium av de i det föregående anförda centrala stadgandena i EU:s datasekretessdirektiv ger vid handen, att direktivet i och för sig inte hindrar medlemsstaterna från att i sin nationella lagstiftning ge försäkringsbolagen möjlighet att samla in, registrera och överlåta uppgifter som är nödvändiga vid bekämpning av försäkringskriminalitet. Av direktivets stadganden är artikel 7, punkt f) det mest centrala; behandling av personuppgifter utgör enligt denna punkt en laglig grund för ändamål som rör berättigade intressen hos den registeransvarige och utomstående till vilka uppgifterna lämnas ut. Behovet av att skydda sig mot försäkringskriminalitet är tveklöst ett dylikt berättigat intresse. Direktivets artikel 8, punkt 5, ger därtill medlemsstaterna möjlighet att i den nationella lagstiftningen bevilja undantag från det generella förbudet att registrera uppgifter om brott, domar och säkerhetsåtgärder. Direktivet lämnar sålunda på många centrala punkter utrymme för medlemsstaterna att fatta egna nationella beslut, och det är därför möjligt och till och med sannolikt, att de enskilda medlemsstaternas lagstiftning – trots direktivets harmonieringsmålsättning – i framtiden kommer att ge uttryck för mycket olika uppfattningar om t.ex. försäkringsbolagens möjligheter att skydda sig mot kriminalitet.

AIDA - DATASEKRETESS

III. Europarådets data- sekretessavtal och pågående arbete med en rekommendation om behandling av personuppgifter inom försäkringsbranschen

Europarådet godkände år 1981 ett generalavtal om skydd för individer vid automatisk databehandling av personuppgifter. Avtalet syftar till att trygga varje individs grundläggande fri- och rättigheter och speciellt hans rätt till personlig integritet. I datasekretessavtalet definieras de grundprinciper som avtalets parter utfäster sig att förverkliga i sin lagstiftning med hänsyn till integritetsskydd vid automatisk databehandling av uppgifter. Avtalet innehåller emellertid inga stadganden om utlämnande av uppgifter.

Ratifieringen av datasekretessavtalet har inte framskridit i alldeles den takt man hade hoppats på då avtalet utarbetades. För tillfället omfattas 17 länder av avtalssystemet (Nederländerna, Belgien, Spanien, Irland, Storbritannien, Island, Österrike, Grekland, Luxemburg, Norge, Portugal, Tyskland, Slovenien, Finland, Frankrike, Sverige och Danmark). Avtalet innehåller mycket liknande grundprinciper om användning av personregister som den rekommendation OECD år 1980 godkände om integritetsskydd och internationell överföring av personuppgifter.

På grund av att vardera avtalet innehåller allmänna principer tar de inte direkt ställning till försäkringsbranschens behandling av personuppgifter. Europarådet har emellertid främjat en utveckling i riktning mot harmonisering av lagstiftningen om behandling av personuppgifter genom att utfärda rekommendationer för olika branscher. Hittills har rekommendationer för nio olika branscher utfärdats. För närvarande pågår ett arbete med en rekommendation som rör försäkringsbranschens behandling av uppgifter. Arbetet har pågått i 4–5 år och det har framskridit

tämligen långsamt. Eftersom datasekretessrekommendationen kommer att ha stor betydelse för försäkringsbolagen också med hänsyn till bekämpning av försäkringskriminalitet skall jag i det följande kort ta upp några centrala frågor i det senast utarbetade rekommendationsutkastet (daterat 18.12.1997).

Det som från försäkringsbolagens synpunkt är viktigt i rekommendationsutkastet är det faktum, att betydelsen av försäkringsbolagens kriminalitetsbekämpning har uppmärksamats och erkänts. Till grund för rekommendationen ligger naturligtvis Europarådets datasekretessavtal, vars principer i utkastet har anpassats till försäkringsbranschens behov. I enlighet med Europarådets datasekretessavtal skall rekommendationen gälla endast automatisk databehandling, även om det rekommenderas att medlemsstaterna utsträcker principerna till att gälla också annan behandling av personuppgifter. Syftet med rekommendationen är att i likhet med EU:s datasekretessdirektiv och Europarådets datasekretessavtal skydda personers integritet vid behandling av personuppgifter med beaktande av försäkringsbranschens specialkaraktär och behov. Följande punkter i utkastet är centrala ur kriminalitetsbekämpningssynvinkel:

- Som en laglig grund för inhämtande och behandling av personuppgifter nämns i utkastets artikel 4, punkt 4, förebyggande och bekämpning av försäkringskriminalitet.
- I utkastets artikel 4, punkt 9, konstateras att uppgifter om brottsundersökning och rättegångar eller domar i brottmål kan insamlas och behandlas, om de är nödvändiga och har nära samband med försäkringskriminalitet, beviljande av försäkringar eller ersättningshandläggning och under förutsättning att den nationella lagstiftningen garanterar nödvändiga och tillräckliga skyddsåtgärder.
- Stadgandet om utbyte av upplysningar mellan försäkringsbolagen är ännu inte färdigt i utkastet. Det skulle i själva verket

AIDA - DATASEKRETESS

vara nödvändigt att slå fast, att också bekämpning av kriminalitet skulle bli ett lagligt motiv för utlämnande av uppgifter.

IV. Den finska datasekretess- och försäkringslagstiftningen

I Finland ingår de med hänsyn till bekämpning av försäkringskriminalitet viktigaste stadgandena i personregisterlagen från år 1988 samt i försäkringsbolagslagen, som innehåller ett antal stadganden om sekretess. Vardera författningen är för närvarande föremål för revidering när det gäller de stadganden som rör försäkringsbolagens behandling av uppgifter, och därför presenterar jag i det följande bara huvudprinciperna i de nu gällande lagarna.

1. Personregisterlagen

I Finland ingår de allmänna stadgandena om inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter i personregisterlagen (471/1987) och personregisterförordningen (476/1987). De trädde i kraft år 1988.

Personregisterlagen definierar de rättigheter och skyldigheter som är förknippade med inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter. Avsikten med det skydd som lagen garanterar är att tillgodose integriteten hos den person som är föremål för uppgifterna samt att tillvarata hans intressen och rättigheter.

Personregisterlagen är en övergripande datasekretesslag som gäller såväl ADB-baserade som manuellt förda personregister. Lagen tillämpas bara på enskilda fysiska personer. Sålunda gäller lagen inte t.ex. behandling av personuppgifter om yrkesutövare eller näringsidkare.

Lagen bereddes i tiden med beaktande av Europarådets datasekretessavtal. Lagen innehåller sålunda allmänna principer för datasekretess, bl.a. krav på att inhämtandet av

uppgifter måste vara adekvat och lagenligt samt krav på uppgifternas kvalitet, principen om förbud mot registrering av känsliga uppgifter och att registreringen måste ha ett syfte, liksom även principerna om registerföringens öppenhet och den registrerades rättigheter.

De viktigaste stadgandena med hänsyn till bekämpning av försäkringskriminalitet är de som reglerar de allmänna förutsättningarna för registrering och utlämnande av personuppgifter samt stadgandet om behandling av känsliga uppgifter. I lagen har man också givit datasekretessnämnden möjlighet att bevilja undantag från lagens stadganden.

Enligt den gällande personregisterlagen får försäkringsbolagen inte utan datasekretessnämndens tillstånd utbyta uppgifter om skador och inte heller registrera uppgifter om brottsliga handlingar eller domar. Denna typ av register och behandling förutsätter alltid datasekretessnämndens tillstånd.

2. Försäkringsbolagens bedrägeriregister

Eftersom de finländska försäkringsbolagen på många olika sätt försöker bekämpa försäkringskriminaliteten beslöt Finska Försäkringsbolagens Centralförbund år 1995 att för sina medlemsbolag ansöka om undantagslov för att få registrera sådana personer som av försäkringsbolagen blivit polisanmälda eller som dömts för brott riktat mot försäkringsbolag. Datasekretessnämnden beviljade 18.9.1995 ett dylikt undantagslov för Centralförbundets medlemsbolag. Enligt nämndens praxis beviljades undantagslovet temporärt till 30.9.1998, men undantagslovet har nu förlängts till utgången av september år 2001. I Finland har datasekretessnämnden generellt sett förhållit sig ytterst restriktiv till beviljande av undantagslov för registrering av brottsuppgifter och utöver försäkringsbolagens bedrägeriregister har ett lov av denna typ endast beviljats bankerna.

Vid beviljandet av undantagslov år 1995

AIDA - DATASEKRETESS

uppställde datasekretessnämnden stränga villkor för det ifrågavarande registret. I undantagslovet stipuleras nämligen, att

- 1) en uppgift får registreras först efter det att ärendet polisanmälts
- 2) en uppgift omedelbart skall avföras ur registret, då vederbörande person genom underrätts dom konstaterats vara oskyldig till missbruk eller om ärendet inte föranlett brottsprocess
- 3) en uppgift skall avföras ur registret senast efter fem år från registreringstidpunkten
- 4) den registrerade skall underrättas om användningen av missbruksuppgifter i beslutsfattandet samt om varifrån missbruksuppgifterna härrör, om vägran att bevilja försäkring eller kredit eller något annat för den registrerade negativt beslut i huvudsak beror på uppgifter i bedrägeriregistret.

Bedrägeriregistret omfattar för närvarande uppgifter om ca 200 personer. Antalet är mindre än vad som förväntades då ansökan om undantagslov lämnades in. Detta beror på att försäkringsbolagen till registret anmält endast personer vilkas brott nästan säkert kan ledas i bevis eller vilka redan blivit dömda. Till registret har inte heller anmälts personer som gjort sig skyldiga till brott vilkas ekonomiska värde varit ringa. Men också med hänsyn till registrets nuvarande omfattning har erfarenheterna varit så pass positiva, att ansökan om fortsättning på undantagslovet har gjorts. Samtidigt har Centralförbundet påbörjat ett utredningsarbete huruvida Centralförbundet på medlemsbolagens vägnar utöver bedrägeriregistret borde ansöka om undantagslov för ett gemensamt skaderegister och utlämnande av skadeuppgifter. Dylika skaderegister förekommer som bekant i flera länder. Enligt preliminära utredningar kommer en skaderegisteransökan att göras, dock först efter att den finska datasekretesslagsiftningen reviderats i enlighet med EU:s datasekretessdirektiv.

3. En ny lag om personuppgifter

För att den finska lagstiftningen skall överensstämma med EU:s datasekretessdirektiv kommer en ny lag om behandling av personuppgifter att stadgas. (När detta läses har lagen redan stadgats.) Denna nya lag träder i kraft 1.5.1999 och ersätter den nu gällande personregisterlagen.

Den nya lagen om personuppgifter följer till sina centrala principer självfallet stadgandena i EU:s datasekretessdirektiv. Lagen kommer i enlighet med direktivet att reglera hur personuppgifter får behandlas och sålunda inte längre stadga om vad som är tillåtet då personuppgifter inhämtas, utlämnas osv.

Med tanke på bekämpningen av försäkringskriminalitet kommer de centrala stadgandena att mycket långt ligga i linje med den nuvarande personregisterlagens stadganden. Försäkringsbolagen kommer sålunda att behöva datasekretessnämndens undantagslov för att få upprätta det planerade gemensamma skaderegistret, på grund av att datasekretessdirektivets princip i artikel 7, punkt f, gällande berättigade intressen hos den registeransvarige eller utomstående, inte som sådan kommer att intas i den nya personuppgiftslagen, utan datasekretessnämndens lov kommer alljämt att behövas vid behandling av uppgifter som rör ifrågavarande berättigade intressen. Enligt Centralförbundets uppfattning borde man i Finland ha gått in för en reglering enligt direktivet, varvid något särskilt lov från datasekretessnämnden inte hade behövts i de situationer som avses i direktivets artikel 7, punkt f).

Enligt EU:s datasekretessdirektiv utgör brottsuppgifter inte i direktivets artikel 8, punkt 1, avsedda känsliga uppgifter (ras, politiska åsikter, religion, medlemskap i fackförening, hälsotillstånd och sexuellt beteende), vilka får behandlas endast med vederbörandes uttryckliga samtycke eller i särskilt stadgade undantagssituationer. Direktivet lämnar utrymme för den nationella lagstiftningen att

AIDA - DATASEKRETESS

ge t.ex. registerförare av typ försäkringsbolag rätt att registrera brottsuppgifter. Enligt den nya personuppgiftslagen skulle uppgifter om brottsliga handlingar, straff eller andra brottspåföljder dock alltjämt i Finland utgöra uppgifter av känslig natur. Behandlingen av dylika uppgifter skulle därför kunna tillåtas endast i sådana undantagssituationer som nämns i lagen eller efter lov från datasekretessnämnden. Enligt undantagsparagrafen om behandling av känsliga uppgifter skulle lagstadgandet dock inte hindra försäkringsbolagen från att behandla i försäkringsverksamheten erhållna uppgifter om den försäkrades och den ersättningsökandes hälsotillstånd, sjukdom eller handikapp eller från att behandla sådana brottsuppgifter som i samband med ersättningshandläggningen är nödvändiga för att bolagets ansvar skall kunna klargöras.

Enligt förslaget till stadgande om datasekretessnämndens tillståndsbefogenheter kan undantagslov för behandling av känsliga uppgifter beviljas av orsaker som rör ett viktigt allmänt intresse. På detta stadgande baserar sig sålunda i fortsättningen försäkringsbolagens och även bankernas möjligheter att behandla och utlämna brottsuppgifter om personer som begått brott mot försäkringsbolag eller banker.

4. Försäkringsbolagslagens stadgande om sekretess

Med undantag av socialförsäkringslagstiftningen innehåller den finska försäkringslagstiftningen inte några särskilda stadganden om behandling av personuppgifter. Lagen om försäkringsbolag ålägger emellertid försäkringsbolagen en allmän sekretessplikt. Enligt försäkringsbolagslagens 18 kapitel 6 § är de som arbetar vid försäkringsbolag skyldiga att hemlighålla uppgifter om kundernas hälsotillstånd, likaså affärs- eller yrkeshemligheter. Brott mot sekretessplikten är straffbar handling.

Den finska försäkringsbolagslagens sekretesstadgande tar inte ställning till utlämnande av uppgifter mellan försäkringsbolag och t.ex. inte utlämnande av uppgifter inom en försäkringskoncern. Det nuvarande sekretesstadgandet är i många avseenden oklart och försäkringsbolagslagen reglerar inte heller i övrigt utlämnande av uppgifter t.ex. i fall då utlämnandet av uppgifter är nödvändigt på grund av försäkringsverksamhetens natur. T.ex. för ingående av återförsäkringsavtal är det nödvändigt att lämna ut uppgifter trots sekretesstadgandet. Försäkringsbolagslagens sekretesstadgande har också till andra delar konstaterats vara föråldrat och fördensull är stadgandet som bäst föremål för revidering. Avsikten är att i försäkringsbolagslagen beakta kraven i EU:s datasekretessdirektiv samt försäkringsbolagens särskilda behov ifråga om behandling av uppgifter. Tillsvidare befinner sig beredningen i ett utkastskede, men det är sannolikt att försäkringsbolagslagen inte direkt kommer att ge försäkringsbolagen rätt att t.ex. registrera brottsuppgifter eller sinsemellan utbyta skadeuppgifter; det anses inte realistiskt att ett sådant stadgande skulle kunna godkännas i riksdagen. Den registerföring som behövs vid bekämpning av försäkringskriminalitet kommer enligt planerna också i fortsättningen att kräva undantagstillstånd från datasekretessnämnden.

V. Register som används vid bekämpningen av försäkringskriminalitet i några europeiska länder

I många europeiska länder har man konstaterat, att ett av de mest effektiva sätten att bekämpa försäkringskriminalitet är att utnyttja de möjligheter som den automatiska databehandlingen erbjuder vid behandling av kriminalitetsrelaterade personuppgifter samt vid utbyte av dylika uppgifter mellan försäkringsbolag. I det följande presenteras några

AIDA - DATASEKRETESS

exempel på register som är i bruk i vissa länder, med undantag av de nordiska länderna, eftersom situationen här i Norden kommer att behandlas av av co-referenterna.

1. Belgien

I Belgien reviderades datasekretesslagstiftningen år 1992. Detta föranledde vissa tekniska förändringar i de register som används vid försäkringsbolagens bekämpning av kriminalitet, men gjorde ingalunda slut på registren. I Belgien har försäkringsbolagen för närvarande två register i användning. I skadeförsäkringsregistret införs bl.a. de som inte beviljats försäkring samt de fall där försäkringsbedrägeri har kunnat bevisas. För liv- och sjukförsäkringar finns ett motsvarande register. Vidare är man i Belgien som bäst i färd med att upprätta ett register där enligt planerna skadorna i samtliga försäkringsgrenar skall registreras.

2. Storbritannien

I Storbritannien upprättade medlemsförsäkringsbolagen i ABI (Association of British Insurers) i november 1994 ett skaderegister, i vilket alla gamla och nya skador inom hem- och trafik/bilförsäkring införs. Ett försäkringsbolag, som såsom ny medlem önskar ansluta sig till detta register, måste lämna in uppgifter om alla sina skador under de tre föregående åren. Detta innebär att registret är mycket omfattande och det har ansetts ha en betydande effekt vid bekämpningen och förebyggandet av brottslighet. Registret kan användas såväl vid ingående av försäkringsavtal som vid skadehandläggningen för att det skall kunna utredas, huruvida försäkringstagarna och de försäkrade samt de ersättningsökande lämnat riktiga upplysningar.

Utöver detta generella skaderegister finns det i Storbritannien ett missbrukarregister som upprättats i augusti 1997 (Anti-fraud intelligence database and alert system). I detta register införs personer som polisanmälts el-

ler som gjort sig skyldiga till försäkringsbrott. I registret får också införas tips som polisen eller allmänheten lämnar om personer som möjligen gjort sig skyldiga till försäkringsbrott.

Också i Storbritannien fördes vid upprättandet av de nämnda registren diskussioner med datasekretessmyndigheterna, som ansett de ifrågavarande registren möjliga under förutsättning att kunderna informeras om dem i alla försäkrings- och ersättningsansökningar och att även i övrigt allmän information om registren sprids. I Storbritannien har ABI därtill utarbetat en Code of Conduct för behandling av personuppgifter. I samband med det nya missbrukarregistret aktualiserades också datasekretessfrågor, men datasekretessmyndigheten visade grönt ljus för registret, förutsatt att de tips som inflyter avförs ur registret inom tre månader.

3. Tyskland

Också i Tyskland har försäkringsbolagen byggt upp ett ADB-system för att kunna bekämpa försäkringskriminaliteten. Datasekretesslagstiftningen och datasekretessmyndigheternas syn på frågorna har beaktats på så sätt, att försäkringsbolagen inte sinsemellan utbyter personuppgifter, utan i stället har de konstruerat ett rätt invecklat system, där uppgifterna om enskilda försäkringstagare omarbetas till olika slags koder innan de genom förmedling av de tyska försäkringsbolagens centralförbund tillställs andra försäkringsbolag. Uppgifterna i registret kan användas såväl när en försäkring tecknas som vid ersättningshandläggningen. Årligen införs i registret 500 000 – 800 000 anteckningar enbart inom trafikförsäkring. Uppgifterna kvarstår i registret i fem år.

4. Frankrike

I Frankrike har försäkringsbolagen inrättat en gemensam organisation, ALFA, för att bekämpa försäkringskriminaliteten. Denna or-

AIDA - DATASEKRETESS

ganisation administrerar två ADB-baserade system, med vilkas hjälp försäkringsbolagen sinsemellan kan utbyta uppgifter om personer som misstänks för eller som gjort sig skyldiga till brott mot försäkringsbolag. I det ena systemet kan försäkringsbolagen på en elektrisk anslagstavla lämna besked om att de önskar ytterligare upplysningar om t.ex. en viss persons skador (ca 2 500 förfrågningar årligen). I det andra systemet lämnas via ett elnät upplysningar om personer som allvarligt misstänks för försäkringsbedrägeri. Uppgifter om personer kan i detta senare register bevaras i fem års tid. Datasekretesslagstiftningens krav har beaktats ytterligare på sätt, att endast vissa namngivna personer har rätt att använda registren.

5. Vissa andra länder

Utöver i de länder som jag här nämnt finns det också i Holland, Österrike, Schweiz, Norge och Italien register som gör det möjligt för försäkringsbolagen att sinsemellan automatiskt utbyta kriminalitetsrelaterade uppgifter.

IV. Slutsatser

Implementeringen av EU:s datasekretessdirektiv pågår i alla EES-stater. Ifråga om bekämpning av försäkringskriminalitet ger direktivet de legala ramar som är nödvändiga vid behandling av personuppgifter, ramar som det står de enskilda medlemsstaterna fritt att utnyttja i sin nationella lagstiftning. Redan nuvarande praxis i olika europeiska länder visar att inställningen till bekämpning av försäkringskriminalitet varierar. Vissa länder såsom Storbritannien har långa traditioner inom kriminalitetsbekämpningen och i Storbritannien har man ansett att bekämpning av försäkringskriminalitet också är förenlig med datasekretessintressen. I de nordiska länderna håller försäkringsbolagen på att intensifiera sin kamp mot försäkringskriminalitet. Men i de nordiska länderna har å andra sidan myn-

digheternas och lagstiftarens inställning till frågan varit mera kritisk och reserverad än i många andra länder.

Då man i Finland diskuterade frågan om att få upprätta det bedrägeriregister som nu används var konsumentombudsmannen, konsumentorganisationerna och dataombudsmannen emot ett dylikt register, med motiveringen att det skulle utgöra en alltför stor integritetsrisk för dem som blir införda i registret. Utöver datasekretessfrågor anlade man också konsumentskyddssynpunkter. Många konsumentskyddsorganisationer och myndigheter förhåller sig ytterst kritiska till upprättandet av dylika register, ty de anser att registren skulle komma till användning också i det skedet då försäkringar tecknas och att personer som råkat ut för många skador eller som straffats för försäkringsbedrägeri då inte skulle komma att beviljas försäkring. Dessa åsikter ger uttryck för ett synsätt, enligt vilket försäkringar är basnyttigheter som alla skall ha rätt till. Från ett försäkringsbolags perspektiv är det dock svårt att förstå, varför försäkringar borde beviljas personer som gjort sig skyldiga till brott som uttryckligen riktat sig mot just ett försäkringsbolag. En försäkring är ju i stor utsträckning ett avtal som grundar sig på parternas förtroende för varandra. Utgångspunkten vid ingåendet av ett försäkringsavtal och vid ersättningshandläggningen är den att kunden lämnar korrekta och tillräckliga upplysningar till sitt försäkringsbolag. Jag anser det inte vara acceptabelt, att personer som missbrukat detta förtroende om och om igen bereds tillfälle till upprepat svikligt förfarande. Från försäkringsbolagens synpunkt är det mest effektiva sättet att bekämpa försäkringskriminalitet att förhindra att i synnerhet yrkesbrottslingar beviljas försäkring. Det är ytterst nödvändigt, men klart svårare att vid ersättningshandläggningen bekämpa och avvärja skador, ty i det skedet är det ofta försäkringsbolaget som har bevisbördan för att den försäkrade t.ex. avsiktligt har förorsakat skadan.

AIDA - DATASEKRETESS

Det förefaller således sannolikt, att även efter det att EU:s datasekretessdirektiv implementerats kommer försäkringsbolagens möjligheter att bekämpa försäkringskriminalitet alltjämt i hög grad att variera från land till land, uttryckligen för att ländernas, eller kanske snarast de nationella lagstiftarnas, inställning till bekämpning av försäkringskriminalitet varierar. I och med att försäkringsnäringen internationaliseras och i synnerhet eftersom försäkringskriminaliteten överskrider de nationella gränserna kan emellertid lösningarna knappast alltför länge till vara nationellt förankrade; försäkringsbolagen i länder som för-

håller sig negativa till bekämpning av försäkringskriminalitet skulle i så fall hamna i en icke konkurrensneutral situation. Det finns en fara för att yrkeskriminaliteten får en stark dominans i länder där försäkringsbolagen inte har möjligheter att med ADB behandla och sinsemellan utbyta uppgifter, som är nödvändiga i kriminalitetsbekämpningen. Och i och med att försäkringsmarknaderna blir allt mera enhetliga, är det rimligt att kräva att försäkringsbolagen i framtiden skall ha möjlighet att sinsemellan utbyta gränsöverskridande information om personer som idkar yrkeskriminell verksamhet.

Några kommentarer från svensk horisont

**Innlegg fra co-referenten, bolagsjurist Christer Hagengård,
Länsförsäkringar Wasa**

Försäkringsbedrägeriernas omfattning och betydelse

Den ekonomiska omfattningen är betydande vare sig den mäts i procent av premier eller av skadekostnader. Det är onödigt att fastna i en debatt om hur betydande. För svensk del är det tillräckligt betydande att försäkringsbedrägerier inom skadeförsäkring kostar minst en miljard kr i onödiga skadekostnader, sannolikt det dubbla. Det betyder mellan 5 och 10 procent av skadekostnaderna.

Försäkringsbedrägerierna har dessutom den betydelsen att de är ägnade att försena skaderegleringen i onödan för majoriteten hederliga försäkringstagare, genom de undersökningar bolagen måste vidta generellt för att hitta enstaka bedrägerifall.

Myndigheternas roll

Få fall av misstänkta försäkringsbedrägerier anmäls numera till myndigheterna. Bakgrun-

den är bolagens entydiga erfarenhet att polis och åklagare inte anser sig hinna med den här typen av brottslighet. Slutsatsen är att försäkringsbolagen själva måste vidta effektivare åtgärder för att öka möjligheterna att upptäcka misstänkta försäkringsbedrägerier. Det säger också Sveriges justitieminister. Försäkringsbolagens skall inte "leka polis" men måste agera på civilrättslig grund.

Skaderegister

De svenska försäkringsbolagen beslutade 1996 att ansöka om tillstånd att upprätta och föra ett gemensamt skaderegister av norsk modell, dvs helt motsvarande det norska gemensamma skaderegistret FOSS. I registret skall finnas fyra uppgifter:

- person- eller organisationsnummer
- skadereglerande försäkringsbolag
- skadedatum och skadenummer
- försäkrings- och skadetyper.

AIDA - DATASEKRETESS

Så snart en försäkringstagare anmäler ett nytt skadefall registreras angivna uppgifter i det gemensamma skaderegistret. Samtidigt visar registret upp en historisk bild avseende uppgifter i angivna hänseenden om denne försäkringstagare. Endast det försäkringsbolag som registrerar ett nytt skadefall får tillgång till det gemensamma skaderegistret.

Målet är att skapa en ordning som ger försäkringsbolaget en signal om att genomföra en fördjupad utredning och som i första hand avskräcker från att försöka lura försäkringsbolaget.

Bolagen bedömde det helt utsiktslöst att få tillstånd att registrera brottsuppgifter.

Enligt gällande Datalag är ett FOSS-register tillståndspliktigt av flera skäl. Ytterst är det dock fråga om registreringens leder till otillbörligt intrång i de registrerades integritet. Vid den bedömningen skall göras en intresseavvägning, som förutsätter en analys av de faktiska omständigheterna samt av skälen för och emot en registrering. Datainspektionen och Länsrätten i Stockholm har avslagit ansökan, som nu ligger hos den tredje instansen Kammarrätten för avgörande inom, förhoppningsvis, den närmaste tiden.

Datainspektionen, som är tillsynsmyndigheten på dataområdet, avslog ansökan utan någon som helst analys av den intressanta situationen att en väl fungerande försäkringsverksamhet ligger i samhällets intresse, att samhället självt inte har några disponibla resurser på det här området och att den stora majoriteten registrerade skulle gagnas av registreringen genom minskade skadekostnader och premier samtidigt som skaderegleringen skulle bli snabbare. Man tyckte helt enkelt bara att ett så omfattande register över samtliga försäkringstagare som anmält minst ett skadefall innebar ett otillbörligt integritetsintrång. De enda som skulle "förlora" på registreringen är de som försöker lura sitt försäkringsbolag.

Brott och gärningsmän

I tillståndsärendet har professor Leif G W Persson vid Polishögskolan i ett yttrande bl a konstaterat att de s k *primärbrotten*, där gärningsmannen arrangerat eller hittat på den skada som utgör grunden för ersättningskravet, uppgår till mellan 10 000 och 20 000 av samtliga knappt 100 000 försäkringsbedrägeribrott per år inom skadeförsäkring. Brottsbeloppen understiger sällan 30 000 kr och uppgår ofta till mycket högre belopp. I övrigt är det fråga om s k *sekundärbrott*, där man faktiskt utsatts för någon typ av angrepp eller skada men samtidigt passat på att komma med bedrägliga krav på ersättning, t ex "påplussning". Dessa uppskattar han till mellan 80 000 och 90 000 per år. Här ligger brottsbeloppen i storleksordningen ca 3 000 kr. Han uppskattar att sekundärbrotten kostar mellan 200 och 300 miljoner kronor per år. Primärbrotten ligger betydligt högre, mellan 1 000 och 1 500 miljoner kronor per år.

Persson kommer fram till att närmare hälften av misstänkta försäkringsbedragare har en eller flera tidigare domar för bedrägeri och hela sex procent av samtliga misstänkta har sju eller flera domar för bedrägeri. Den juridiska konstruktionen av försäkringsbedrägerierna kräver, enligt Persson, inte något större mått av kriminell ingenjörskonst eller kreativitet. De kända brotten är enkla, följer ofta bestämda mallar eller mönster och vissa modus operandi tycks närmast ha en både repetitiv och epidemisk karaktär. En påfallande stor andel av de kända brotten gör, säger han, ett närmast naivt eller självdestruktivt intryck. Kombinationen av en mycket god tillgång på brottstillfällen samt en låg grad av kontroll gör ändå försäkringssystemet till ett lockande angreppsobjekt.

Bilden av den kända bedrägeribrottsligheten riktad mot försäkringsbolagen uppvisar enligt Persson stora likheter med andra traditionella brottsområden. Här finns ett markant

AIDA - DATASEKRETESS

inslag av tidigare straffade gärningsmän och to m av persistenta brottslingar. De vanligaste brottsmönstren är enkla och återkommande. Tillgången på brottstillfällen och frånvaron av kontroll gör ändå att upptäckningsrisken blir så låga att beteendet kan betecknas som rationellt i en ekonomisk mening.

Effekten av ett gemensamt skaderegister kommer enligt Persson att variera väsentligt beroende på vilken typ av gärningsmän respektive brottsliga beteenden vi talar om. För gruppen ”vanliga hederliga bedragare”, som ägnar sig åt beloppsmässigt mindre påplussning av ett enstaka och faktiskt inträffat skadefall kommer risken att upptäckas fortfarande att vara låg. Trots den låga upptäckningsrisken kan ett register ha viss effekt också i dessa fall eftersom ”vanliga hederliga människor” har de mest överdrivna föreställningar om riskerna att upptäckas för brott. Det naturliga målet för ett gemensamt skaderegister är i stället den antalsmässigt mindre men kvalificerade gruppen av gärningsmän och de grövre systematiska brotten. Här kan man enligt Persson räkna med väsentliga brottsförhindrande effekter.

Ny datalag av EG-modell

I Sverige ersätts den gamla Datalagen i höst av en ny Personuppgiftslag, PUL. Med denna lag implementerar Sverige EG-direktivet om personuppgifter.

Skulle PUL medge ett gemensamt skaderegister av norsk modell? Det är möjligt men i vart fall för närvarande ovisst. Det saknas lag förarbeten av gammalt, traditionellt slag med mera tydliga uttalanden om lagens tillämpning. Någon praktisk tillämpning finns av naturliga skäl inte.

I 10 § PUL, som bygger på artikel 7 i EG-direktivet, finns flera bestämmelser, som skulle kunna åberopas till stöd för ett sådant skaderegister. 10 § redovisar fall där behandling av personuppgifter är tillåten utan den

registrerades samtycke. Samtycke är knappast en framkomlig väg, bl a eftersom det finns anledning räkna med att de som kan vara benägna att lura sitt försäkringsbolag skulle motsätta sig en registrering. Bolagen skulle också få en indirekt registrering av dem som inte samtycker.

Registrering utan samtycke är tillåten för att bolaget skall kunna *fullgöra en rättslig skyldighet*. I viss mera allmän mening är det en rättslig skyldighet för försäkringsbolagen att reglera skador på ett ur kollektivets intresse korrekt och kostnadseffektivt sätt.

Registrering får också ske för att *skydda vitala intressen för de registrerade*? För den hederliga majoriteten registrerade försäkringsstagare är det viktigt att bolagen reglerar skador snabbt och korrekt utan onödiga skadekostnader, som driver upp premierna.

Registrering får också ske för att en *arbetsuppgift av allmänt intresse skall kunna utföras*. En väl fungerande försäkringsverksamhet ligger i samhällets intresse, vilket understryks av en fortfarande omfattande reglering och tillsyn av försäkringsbolagens verksamhet. Från statens sida har i flera sammanhang framhållits vikten av att försäkringsbolagen tar sitt ansvar och bekämpar försäkringsbedrägerier. Bolagen vore mera förtjänta av kritik om man inte vidtar effektiva åtgärder för att undvika att bli lurade.

Samtliga nu angivna skäl för registrering utan samtycke inom ramen för 10 § PUL är varianter på samma tema, att upprätthålla ett väl fungerande försäkringssystem.

Också den sista punkten i 10 § PUL, som medger registrering utan samtycke, skulle kunna åberopas för ett gemensamt skaderegister av den norska modellen. Den här punkten avser det fallet att registrering sker för ett ändamål, som rör ett *berättigat intresse hos försäkringsbolagen*, om detta intresse väger tyngre än den registrerades intresse av skydd mot kränkning a den personliga integriteten. Här handlar det om en intresse-

AIDA - DATASEKRETESS

avvægning, som for tankarna till den som skall ske enligt den nuvarande Datalagen. En sådan intresseavvægning borde rimligen utfalla till förmån för registrering av de föga integritetskänsliga uppgifter, som nu är aktuella i Sverige.

Informationsskyldigheten

I det finska huvudreferatet framhålls helt riktigt att informationsskyldigheten enligt EG-direktivet och som återfinns i PUL kan bli ett problem vid registrering av uppgifter om oärliga försäkringstagare. Sett ur ett svenskt perspektiv skulle informationsskyldigheten inte bli ett problem vad gäller det planerade svenska registret, eftersom det är en grundtanke att i första hand avskräcka från försök att lura försäkringsbolaget.

Uppgifter om lagöverträdelse

Det är i vart fall för närvarande inte aktuellt i Sverige att registrera brottsuppgifter i ett branschgemensamt separat register. En annan sak är att det i bolagens enskilda skade-

register kan vara aktuellt att registrera brottsuppgifter, som är relevanta ur villkorssynpunkt i enskilda skadefall, t ex rattfylleri i motorfordonsförsäkring. Det finns anledning räkna med att den svenska Datainspektionen kommer att generellt tillåta sådan registrering av uppgifter om lagöverträdelse.

Sekretess

När det gäller sekretessfrågor finns ingen allmän sekretessbestämmelse för svenska försäkringsbolag av det slag som finns för svenska banker. Dock tillämpar svenska försäkringsbolag frivilligt en allmän försäkringssekretess. Det kan givetvis diskuteras om och i vad mån denna frivilliga sekretess egentligen hindrar ett informationsutbyte om misstänkta försäkringsbedrägerier.

Det är en viktig synpunkt som framförs i det finska huvudreferatet att det är angeläget att undvika nationell särställning av EG-direktivet, som hindrar försäkringsbolagen att i vart fall "europeiseras" i takt med att brottsligheten går över gränserna.

De norske registre for svindelbekjempelse

Innlegg fra direktør Øyvind Flatner, Norges Forsikringsforbund

Innledning

I Norge er det tre registre til felles bruk i forsikringsnæringen.

Erkjennelsen av at forsikringssvindel er et samfunnsproblem og et problem som til en viss grad kan undergrave ordinær forsikringsvirksomhet på en måte som kundene generelt sett ikke er tjent med, ligger til grunn både for forsikringsnæringens arbeid med registrene og for myndighetenes aksept av disse. Konseksjonene er gitt av Datatilsynet til Norges

Forsikringsforbund som er registratoransvarlig for alle tre. Registrene er tilgjengelig til bruk for Forsikringsforbundets medlemmer. De langt fleste norske forsikringsselskapene er medlemmer. For ett av registrene har også myndighetene tilgang.

Det har vært foretatt flere undersøkelser for å forsøke å kvantifisere omfanget av misbruk, uten at vi vel kan si å ha fått frem "riktige" tall. Det er operert med tallstørrelser som ca 1 mrd. på skade og 0,5 mrd. på liv. Uavhengig av om dette er korrekte tall må omfanget klart kunne

AIDA - DATASEKRETESS

sies å være så stort at tiltak som kan begrense dette må være i både samfunnets, kundenes og forsikringsnæringens interesse.

De tre registrene er:

- skaderegistret FOSS (Forsikringsselskaperes sentrale skaderegister opprettet i 1984)
- skaderegistret ROKK (Register over kontantinnløste kjøretøy opprettet i 1991)
- livregistret Forsikringssøkerregistret (Register over forsikringssøkere og forsikrede opprettet i 1918).

Sentralt skaderegister

Formålet med registret er å legge grunnlaget for et effektivt arbeid med å forhindre og begrense forsikringssvindel. Nyttan av registret ligger særlig i at det blir svært vanskelig å melde en og samme skade til flere forsikringsselskap, samt at en kundes skadehistorie – dersom den er spesiell eller atypisk – kan være et signal om at man bør undersøke nærmere.

Eksistensen av et slikt register vil også ha preventiv effekt i forhold til utbredelsen av forsikringssvindel. En undersøkelse har avdekket at 24% av befolkningen kjenner til registret.

Det er person- og skadeidentifiserende data som registreres. Det er: fødsels- eller bedriftsnummer, daglig leders og styremedlemmers fødselsnummer, skadehistorikk, forsikringsselskap, skadetidspunkt, skadenummer, skadens art og saksbehandler. Etter en relativt ny beslutning registreres ikke “småskader” som bilglass, veihjelp og rettshjelp. Det registreres ca 8–900.000 skader pr år. Siden opprettelsen er det registrert totalt 5,7 mill. skader.

Det er helt sentralt at registret kun er tilgjengelig i skadebehandlingssammenheng. Det er ved registrering av en skademelding i de enkelte selskap at saksbehandlerne også legger inn informasjon i registret. Dersom det er registrert skader på kunden tidligere kommer da dette opp. Registret og dets informa-

sjoner kan ikke benyttes verken til: kundekartlegging i salgssammenheng, statistikk, oppslagsverktøy generelt, politietterforskning eller spørreundersøkelser.

Det er de deltakende forsikringsselskapene som finansierer registret i form av tilslutningsavgift på kr. 50.000 og en transaksjonskostnad på kr. 1,90.

Dersom selskapene på bakgrunn av den informasjonen man får opp (online på sin skjerm) når en skade registreres, ønsker å hente ut informasjon hos andre skadeselskaper, må slik innhenting basere seg på fullmakt fra skadelidte. Slik fullmakt gis normalt på skademeldingsskjemaet.

Når forsikringsselskapene har et slikt register blir åpenheten og informasjonen overfor kundene et viktig forhold. Kunden informeres både i polisedokumentasjonen, på skademeldingsskjema og når skade er registrert. Kundene har innsyns- og klagerett. I de senere år har det vært 10–20 henvendelser om innsyn.

All informasjon slettes etter 10 år.

Konsesjonen til opprettelse av registret er relativt omfattende, og inneholder nærmere bestemmelser om bl.a. sikkerhetsstrategi, taushetsplikt, autorisasjoner av de personer som skal arbeide opp mot registret, kryptering ved overførsel av informasjon, tilgangskontroll, m.m.

Registret ble evaluert i 1991. Bl.a. anslo man at registret synliggjør 20% (1.500 stk) flere saker enn tidligere, og at dette gir en “besparelse” på 5–10 mill. kr. pr. år.

Register over kontantinnløste kjøretøyer

Formålet med registret er særlig å bekjempe identitetsendring av kjøretøy i forbindelse med totaltap/skader og å forenkle myndighetenes kontroll med kjøretøyparken. I siste tilfelle benytter politiet registret til å sjekke om en bil er kontantinnløst. I så fall er den gjenoppbygget, med en mulig fare for at den

AIDA - DATASEKRETESS

ikke er like trafikkisikker og derfor igjen bør kontrolleres grundig. Forsikringsnæringens interesse, er således direkte i svindelbekjempelse i forbindelse med identitetsendring (tyveri og "slakt") og indirekte igjennom at man er tjent med en sikker og teknisk god bilpark ved økt kvalitet i myndighetenes kjøretøykontroller.

De data som registreres er: eieridentifisering, kjøretøyidentifisering, forsikringselskap og forsikringsform, skadehendelsesinformasjon og innløsningsgrunnlag (storskade, tyveri, brann), samt identifisering av vrakkjøperen.

Informasjonen registreres når en skade defineres som kontantinnløst.

Det registreres løpende ca. 10.000 meldinger pr. år, og det er totalt registrert ca 90.000.

Konsesjonen åpner for informasjonsutlevering til Forsikringsforbundets skadeselskapsmedlemmer samt til Vegdirektoratet, Biltilsynet og Toll- og avgiftsdirektoratet.

Kundene får informasjon ved kjøp av forsikring og ved skade, og har innsynsrett.

Av konsesjonspålagte sikringskrav skal nevnes; taushetsplikt, autorisasjon, tilgangskontroll, og rapportering ved sikringsbrudd .

Forsikringssøkerregistret

Dette registrets formål er i tillegg til å medvirke til bedre og mer ensartet risikobedømmelse, særlig å motvirke spekulasjon mot livsforsikringsselskapene. Slik spekulasjon kan for eksempel skje slik: etter å ha gitt riktig og fullstendig helseinformasjon ved søknad om forsikring i selskap A, får kunden avslag, forhøyet premie eller forbehold. På denne bakgrunn forsøker kunden seg i nytt selskap med "justerte" (delvis tilbakeholdte) opplysninger i håp om å få tilbud på forsikring uten avslag, premietillegg eller forbehold. Det nye selskap vil kunne se av registret at selskap A har gitt anmerkning som f.eks. kan være forhøyet premie.

Følgende informasjon registreres: personidentifikasjon, registreringstidspunkt, forsikringsselskap, om det er anmerkning (avslag, tilleggspremie, forbehold/unntak), forsikringssum, om/når det er søkt uførepensjon.

Det registreres *ikke* helseinformasjon.

Det er ca 300.000 registreringer i registret. Årlig er det ca 100.000 oppslag/forespørsler for å søke på personinformasjon. Opplysninger slettes automatisk etter 10 år.

Dersom et annet selskap skal få tilgjengelighet til helseinformasjon om kunden, må selskapet få fullmakt fra kunden og så gå rett til andre kilder (f.eks. et annet forsikringselskap).

Kunden informeres om registret ved avtaleinngåelsen og i forsikringsbeviset. Kunden har også innsyn i egen informasjon i registret.

I konsesjonen er det også for dette registret nedfelt en del sikringskrav som: taushetsplikt, autorisasjon, datakvalitetssikring og rapportplikt til Datatilsynet ved sikringsbrudd.

Avsluttende merknader

Som det fremkommer er det klare legitime hensyn som begrunner eksistensen av disse felles registre i norsk forsikringsnæring. Det er samtidig klart at så vidt omfattende sentral registrering av forsikringstakerinformasjon kan reise spørsmål av personvernmessig karakter. I en slik kontekst er det svært viktig at regelverk og praksis sikrer kundene mot at informasjonen brukes til annet enn det som følger av regelverket og de etablerte konsesjonene, samt at datakvaliteten er god. Forsikringsnæringen legger stor vekt på slike sikkerhetsaspekter.

Konklusjonen må være at både samfunnet, kundene som sådan og selskapene er tjent med den etablerte ordning gitt at de personvernmessige hensyn ivaretas på en hensiktsmessig måte, noe vi i forsikringsnæringen klart vil hevde er tilfelle.

AIDA - DATASEKRETESS

Diskusjonsinnlegg fra fuldmægtig Lis Frisentette, Forbrugerrådet i Danmark

Forsikringsbranchen skal ikke forvente, at Forbrugerrådet vil bakke op om indførelse af et skadesregister i Danmark. Vi er også af den opfattelse, at revision af registerlovgivningen på foranledning af det tidligere omtalte EU-direktiv ikke vil bane vejen for lovliggørelse af et register i Danmark.

Forbrugerrådet har hele tiden været imod tanken om et skadesregister, efter de linier som branchen ønsker.

Det kan kun være gætteri, hvor meget der svindles. Og hvem siger, det er de private forsikringstager, der er skyld i det hele? Der må også være forskel på bevidst svindel og de tilfælde, hvor en forsikringstager skriver et for højt beløb for en stjålet genstand, fordi han ikke kan huske prisen. Måske er der i samme skadesanmeldelse genstande, der er prissat for lavt. Den megen snak om forsikringssvindel har medført, at man som forbruger har fornemmelse af at blive betragtet som uhæderlig, indtil det modsatte er bevist. Der stilles uopfyldelige krav om dokumentation.

Forbrugerrådet er naturligvis modstander af forsikringssvindel, og kan kun opfordre til, at det anmeldes til politiet.

Men vi tror ikke på, at registrering af samtlige skadesanmeldelser er vejen til at modvir-

ke svindel. Det kan højst få folk til at undlade at anmelde skader, selv om de er fuldt legale.

Registret virker helt uretfærdigt og giver ikke et billede af forsikringstagerens hæderlighed. Registret indeholder skader, men ikke beløb. En liste over 10 anmeldte skader betyder ikke betyde, at der er udbetalt store beløb, eller at forsikringstageren omgås sine ejendele lemfældigt endsige har bedrageriske hensigter.

Mange anmelder på grund af ukendskab til forsikringens dækningsomfang skader, der slet ikke er omfattet af forsikringen, og hvor der naturligvis heller ikke sker udbetaling. Parkeringsskader er man ikke selv skyld i, heller ikke at en kuffert forsvinder på rejsen, og autoskader skal anmeldes, hvad enten man er skyld i skaden eller ej.

Det ser måske mistænkeligt ud med den lange liste af anmeldelser, men "svindleren" kan måske gemme sig under en enkelt anmeldelse på et stort beløb.

Det er ubehageligt at skulle opgive CPR-nummer til forsikringsselskaberne, det er ubehageligt, at enhver uskyldig skade skal registreres, og det giver ikke noget billede af, hvem der snyder.